

TIJDSCRIFT

VAN HET

NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- en PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK:

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

1^e Jaargang

AMSTERDAM
G. THEOD. BOM EN ZOON

1893

Mr. JACOB DIRKS.

IN MEMORIAM.

Vrijdag 25 November l.l. verspreidde zich de mare in de stad Leeuwarden, dat een harer meest geachte en geziene ingezetenen, Mr. JACOB DIRKS, in ruim 81 jarigen ouderdom, het tijdelijke met het eeuwige had verwisseld.

Dinsdag te voren had de krasse grijsaard nog met zijne gewone opgeruimdheid en zijnen helderen geest, van des namiddags één uur tot des avonds half zes, in de raadsvergadering dezer stad deelgenomen aan de beraadslagingen en, te huis gekomen, zijne gewone avondwerkzaamheden verricht, toen hij des nachts door eene benauwdheid werd overvallen, die hem twee dagen later zacht en kalm, met vol bewustzijn en volkomen tot sterven bereid, de eeuwige rust deed ingaan.

JACOB DIRKS 19 Juni 1811 te Leeuwarden geboren, alwaar zijn vader NOLLE J. DIRKS eene bloeiende olieslagerij en eene steenfabriek bezat, gaf in zijne jeugd reeds blijken van een gunstigen aanleg voor de studie, waarom zijne ouders dan ook besloten hem niet voor den handel op te leiden, doch hem zijne neiging te laten volgen. Na met gunstig gevolg de lessen op de Latijnsche school te Leeuwarden te hebben gevolgd, werd hij den 14 September 1830 als student aan het Athenaeum te Franeker ingeschreven. 12 Juni 1832 liet hij zich te Leiden inschrijven, ten einde aldaar het propaedeutisch examen af te leggen, doch hij bleef tot de zomervacantie van 1833 de lessen aan het Athenaeum onder ENS, ROVERS en DE GREYVE volgen, om daarna zijne studiën aan de Academie te Leiden te voltooien. Den 25sten Juni 1835 promoveerde hij, „summa cum laude”, tot doctor in de beide rechten op een proefschrift »de Judiciis Vemicis.”

Na zich in de stad zijner geboorte te hebben gevestigd, bleek het al spoedig, dat hij zijne studiejaren wel besteed en niet alleen de colleges in de rechten, maar ook die in vele andere vakken met vrucht gevolgd had. Vooral bleek dit toen hij, na op 28 Maart 1836 te zijn benoemd tot gewoon lid van het Friesch genootschap voor geschied-, oudheid- en taalkunde,

in de voorjaarsvergadering van 1839 eene verhandeling voordroeg »*Over het aandeel dat de Nederlanders en bijzonder de Friezen hebben genomen in de kruistochten,*» eene rede, die door den secretaris van het genootschap, Mr. A. TELTING, in het jaarverslag werd gezegd uit te munten door grondige historische critiek.

Dientengevolge werd hij in 1840 tot werkend lid van dit genootschap benoemd, en aan hem, die reeds blijken van groote voorliefde gaf tot de munt- en penningkunde, werd de zorg opgedragen voor de toenmaals nog klein in omvang zijnde collectie munten en penningen van het genootschap.

Van dat oogenblik bleek het, dat niet alleen de studie der geschiedenis van Friesland, maar vooral die der numismatiek in hem een vruchtbaren beoefenaar zoude vinden. Niemand kon echter toen reeds vermoeden, dat zijne geschriften vijfmaal met goud zouden worden bekroond. Onmogelijk al de door hem in verschillende tijdschriften geplaatste stukken hier te vermelden — hun getal is te groot. Wij willen daarom alleen van zijne eerste bijdrage over muntkunde en zijne bekroonde werken spreken. Zoo vinden wij in het derde en vierde deel der *Vrije Fries* (Leeuwarden 1844—45) »*Bijdragen tot de Penningkunde van Friesland*», waarin hij eenige, toenmaals nog weinig gevondene en meestal verkeerd gelezene munten, door eene

juiste ontcijfering en beschrijving, als Friesche munten uit de elfde eeuw deed kennen.

Een jaar later, 30 Juni 1845, werd zijne verhandeling »*Iets over den koophandel der Friezen van de vroegste tijden tot aan den dood van Karel den Grooten*» door het Provinciaal Utrechtsch Genootschap van kunsten en wetenschappen met GOUD bekroond, terwijl vijf jaren later hetzelfde genootschap hem eene ZILVEREN MEDAILLE toekeende voor eene studie getiteld »*Geschiedkundige onderzoekingen aangaande het verblijf der Heidens of Egyptiërs in de Noordelijke Nederlanden.*»

Zes en twintig jaren moesten voorbijgaan eer er weder vermeld werd, dat Mr. JACOB DIRKS opnieuw het gouden eermetaal had verworven. Zouden dus deze zes en twintig jaren in werkeloosheid zijn doorgebracht? Verre van daar. Sla de *Revue belge de numismatique*, de *Vrije Fries*, de *Friesche volksalmanak*, de *Bydragen voor vaderlandsche geschiedenis*, de *Verlagen van de Koninklijke Academie van Wetenschappen*, de *Navorscher*, en zoovele andere tijdschriften op en gij zult er stukken van zijne hand in vinden. Tot het op touw zetten van groote werken ontbrak hem de tijd. Immers, na de grondwetsherziening van 1848 vaardigde het district Leeuwarden (in welke stad hem reeds vele

betrekkingen waren opgedragen), onzen nog jeugdigen DIRKS af in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, welke betrekking door hem onafgebroken gedurende achttien jaren, tot aan den val van de conservatieve partij in 1866, met den meesten ijver en toewijding werd vervuld.

Hem viel als zoodanig de hooge onderscheiding te beurt, bij besluit van 4 Augustus 1859 door Z. M. den Koning tot Ridder in de orde van den Nederlandschen Leeuw te worden benoemd.

Den 5 Mei 1856 tot Lid van de Koninklijke Academie van Wetenschappen benoemd, werd hij reeds 9 November 1857 met de Heeren Mr. L. PH. C. VAN DEN BERGH, Dr. C. LEEMANS en Mr. J. VAN LENNEP in eene commissie gekozen tot het bewerken van het tweede gedeelte der *Vervolgen op Van Loon*; en ieder penningkundige van leeftijd weet niet alleen, dat dit werk tot stand is gekomen, maar ook, dat de bewerking hoofdzakelijk door DIRKS is geschied.

Na de Kamerontbinding in 1866, waarbij 's lands bestuur in handen van de liberale partij overging, niet herkozen geworden, begon DIRKS weder aan een nieuw werk.

Voor eigen liefhebberij, gedurende vele jaren, zijne penningverzameling (Nederlandsche Leg- en Gildepenningen) steeds uitbreidende, vatte hij het plan op zijne krachten te beproeven, om de door Teylers genootschap uitgeschreven

prijsvraag: »*De Noord-Nederlandsche Gildepenningen wetenschappelijk en historisch beschreven en afgebeeld*», te beantwoorden en werd hem den 7 April 1876 de GROOTE GOUDEN MEDAILLE toegekend voor zijn goed gelukten arbeid.

Hebben wij gedurende eenige jaren zijne betrekking tot het Friesch genootschap voor geschied-, oudheid- en taalkunde laten rusten, wegens eene belangrijke gebeurtenis, welke het volgende jaar door dit genootschap werd herdacht, meenen wij het hier opnieuw in herinnering te moeten brengen. Na in 1840 tot werkend lid te zijn benoemd, werd hij op 5 April 1841 tot Penningmeester en op 8 Juli 1852 tot Voorzitter gekozen. In 1877 herdacht het Genootschap zijn 50jarig bestaan en vierde dit door het houden van eene Historische Tentoonstelling welke de belangstelling niet alleen van Frieslands bevolking, maar van geheel Nederland en van velen in het buitenland tot zich trok. Het zoo gunstig finantieel resultaat dat daardoor ontstond, stelde het Genootschap in staat een gebouw aan te koopen, waar de, toenmaals betrekkelijk weinige, oudheidkundige voorwerpen, de munten en penningen, het archief en de bibliotheek van het Genootschap konden worden geplaatst. Hierdoor ontstond een museum, dat thans een der grootsten en uitgebreidsten in ons land is geworden. Welverdiend was dan ook zijne benoeming tot Com-

mandeur in de orde van den Eikenkroon, door Z. M. den Koning (18 October 1877) als blijk van waardeering voor zijne vele bemoeiingen vóór en tijdens het tot stand komen dezer tentoonstelling.

Drie jaren later, 4 Mei 1880, viel hem de eer te beurt door Z. M. den Koning van Belgie met de GROOTE GOUDEN MEDAILLE te worden begiftigd, voor zijne vele verdiensten op het gebied van Zuid-Nederlandsche penningkunde.

Nog eenmaal zou een zijner geschriften den kroon der eere deelachtig worden. Op 4 December 1888 toch werd zijne „*Beschrijving der Nederlandsche of op Nederland en Nederlanders betrekking hebbende penningen, geslagen tusschen November 1813 en November 1863*”, als antwoord op een, door Teylers genootschap uitgeschreven prijsvraag, met GOUD bekroond.

Tijdens deze werkzaamheid vond hij nog den tijd zijn in 1879 aangevangen »*Penningkundig Repertorium. Mededeelingen ter aanvulling van de Penninggeschiedenis der Nederlanden*», te vervolgen en mocht hij het geluk smaken ook dit werk te voltooien en aan zijn vele vrienden de beide laatste deelen in 1891 te kunnen aanbieden.

28 Maart 1886 was het vijftig jaren geleden, dat het Friesch genootschap MR. JACOB DIRKS onder zijne gewone leden opnam, weinig ver-

moedende, dat hij de man zou zijn, die gedurende ruim veertig jaren als voorzitter aan het hoofd zou staan en het Genootschap ver buiten Nederland, ja zelfs buiten Europa, onder de wetenschappelijke instellingen een waardigen naam zou verschaffen.

Eenige leden vereenigden zich tot eene commissie, om hem op dien dag een blijk van waardeering en erkentelijkheid aan te bieden. De groote sympathie, die zij bij alle leden ondervond, stelde haar in staat, hem, den Nederlandschen munt- en penningkundige bij uitnemendheid, een MEDAILLE, groot in middellijn 63 mm., in goud, zilver en brons aan te bieden. Deze medaille heeft op de voorzijde zijn borstbeeld en het randschrift: MR. JACOB DIRKS 1836—28 MAART—1836, terwijl op de keerzijde staat: LID, 28 MAART 1836; PENNINGMEESTER, 5 APRIL 1841; VOORZITTER, 8 JULIJ 1852, omgeven door een lauwerkrans en de woorden: „DE LEDEN VAN HET FRIESCH GENOOTSCHAP VOOR GESCHIED-, OUDHEID- EN TAALKUNDE AAN DEN VOORZITTER.”

Twee dagen voor den 28sten werd hem deze in de gewone winteravondbijeenkomst, die door een buitengewoon groot aantal leden, werd bijgewoond, onder eene hartelijke toespraak en grooten bijval der aanwezigen door het oudste bestuurslid Z. Exc. den Heer Minister van Staat

Jhr. Mr. F. J. J. VAN EYSINGA, aangeboden. Door het bestuur werd in die vergadering medegedeeld, dat het van voornemen was in de eerstvolgende algemeene vergadering, Mr. JACOB DIRKS voor te dragen tot Eerelid van het Genootschap, eene hoogst zeldzame onderscheiding, die hem den 5 October 1886 met algemeene stemmen werd verleend.

In onderscheidene besturen werkzaam, werd de, tot op het laatst van zijn leven, ijverige man algemeen geacht. Aangenaam zal het hem zijn geweest, toen op zijn 80sten verjaardag, 19 Juni 1891, behalve de vele gelukwensen die hij mocht ontvangen, hem, door den Raad der gemeente Leeuwarden (waarvan hij van af 7 September 1869 lid was) als blijk van waardeering voor de vele diensten aan de stad zijner inwoning bewezen, de ZILVEREN MEDAILLE der gemeente, met op de keerzijde het opschrift: »DE RAAD DER STAD LEEUWARDEN UIT ERKENNELIJKHEID AAN *Mr. J. Dirks*», werd aangeboden.

Bovendien ontving hij bij die gelegenheid van de Société royale de numismatique belge hare BRONZEN EEREMEDAILLE.

Dat zijne verdiensten als geleerde algemeen erkend werden getuigen zijne benoemingen tot Lid, Buitengewoon lid of Eerelid van verschillende nederlandsche en buitenlandsche genootschappen. Welverdiend was ook de hulde, toen

op het Eerste internationaal penningkundig congres, 5—8 Juli 1891 te Brussel gehouden, de voorzitter hem, als oudste in leeftijd van de aanwezige buitenlandsche leden, en als het oudste eerlid van de Société royale de numismatique belge, als ondervoorzitter verzocht plaats te nemen in het Bestuur.

Ook werd hij in 1892 op de eerste vergadering van het Nederlandsch Genootschap voor munt- en penningkunde met algemeene stemmen benoemd tot EERELID van ons Genootschap.

Toen hij den 4^{den} October 1892 den wensch uitsprak, wegens zijnen hoogen leeftijd, niet weder in aanmerking te komen, om te worden herbenoemd als bestuurder van het Friesch Genootschap, werd hij met algemeene stemmen geproclameerd tot EEREVOORZITTER *ad vitam*.

Bij het bezoeken van verschillende congressen en vergaderingen en op buitenlandsche reizen had hij zich, evenals in zijn vaderland, vele wetenschappelijke vrienden gemaakt, met wie hij eene gestadige briefwisseling onderhield.

Door zijne opgeruimdheid in den omgang was hij menigmaal de ziel van het gezelschap, waar zijne van veelvuldige kennis getuigende gesprekken en zijn gullen lach een ieder boeiden. Den jongeren was hij een liefderijk vriend, wien zijn omgang veel te genieten, maar vooral veel te leeren gaf.

Geen wonder dat, toen zijn stoffelijk overschot aan de aarde werd toevertrouwd, tal van vrienden op den doodenakker bijeen waren, om den afgestorvene de laatste eer te bewijzen. Door den burgemeester Mr. J. S. BARON VAN HARINXMA THOE SLOOTEN en den Voorzitter van het Friesch genootschap Mr. B. W. S. BOELES werden daar woorden van vriendschap en waardeering gesproken, die onder diepe stilte werden aangehoord, evenals de gevoelvolle herdenkingsrede, twee uren later, door den Burgemeester bij den aanvang der raadsvergadering uitgesproken.

Begrijpelijk zijn ook voor ons de woorden van den voorzitter van de Société de Numismatique belge in een brief aan zijnen vriend TH. M. ROEST, Voorzitter van ons Genootschap: »Cette mort laisse, aussi pour nous, un vide dans le coeur, car votre érudit compatriote nous était éminemment sympathique à tous.»

Leeuwarden,
December 1892.

CORBELIJN BATTAEERD.
